



Dissertatio academica de usufructu

<https://hdl.handle.net/1874/343247>

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
USUFRUCTU,

QUAM

FAVENTE DEO TER. OPT. TER. MAX.

Ex auctoritate Magnifici Rectoris,

D. JOHANNIS MUNNICKS;

Reip. Ultrajectinae Poliatri, atque in inclytâ ejusdem Academiâ
Medicinae Anatomes & Botanices Professoris Ordinarii,

NEC NON

*Amplissimi Senatus Academici Consensu & Nobilissimae
Facultatis JURIDICAE Decreto,*

PRO GRADU DOCTORATUS,

Summisque in UTROQUE JURE Honoribus, Commodis,
& Immunitatibus ritè, & legitime consequendis,

Eruditorum Examini subijcio

JOANNES GREVEN, ZWOLLANUS.

Ad diem Julii, hora locoque solitis.



TRAJECTI ad RHENUM,

Ex Officinâ FRANCISCI HALMA, Academiæ
Typographi Ordinarii, cl^o l^oc Lxxxv.

DISSERTATIO ACADEMICA
DE
USURU

PAULUS in L. I. ante ult. ff. ad
exhibend.

Non Oportet jus Civile
Calumniari.



FRANCISCI HALLMANNI
Typographi Ordinarii, etc. hoc xxxv.



VIRO SANEQUAM REVERENDO
AC PERILLUSTRI
IOANNIGEORGIO
GRÆVIO
DOCTORI SUO
IOANNES GREVEN

S. P. D.



aeſitavi aliquamdiu, Vir Clariffime, aude-
remne tibi hanc Academicam diſſertatio-
nem, rem plane nullius pretii, offerre,
utpote qui non libenter pro maximis & in-
finitis beneficiis tam vili munere defungor
orationis, & malo re gratias referre, quam
verbis me tibi probare memorem. Sed cum
coepiſſem egomet mecum cogitare, quan-
ta fit tua in omnes benignitas, ut non quid praebeat quis, nec
quid debeat, verum quid poſſit, ſoleas attendere; vicit tua be-

nevolentia modestiam meam, humanitas pudorem, mihi que imperare non potui, quin hoc qualecunque munusculum tibi mit- tam pignus gratiae meae in te voluntatis. semper enim animi ingenui existimavi, ut, cui satisfacere nequeas, ei te plurimum tamen debere confitearis. Accedit, quod nullum in te officium, ne minimum quidem, sine maxima culpa videor posse praeterire, in quo tuendo causas habeo varias, vel tui erga me multi amoris, vel meae a longo tempore observantiae. Quid quaeris? tanta est magnitudo tuorum in me meritorum, ut in te uno colendo patriam mihi constituerim sanctitatem. Res est pervulgata sermonibus omnium, nihil tibi prius, nihil antiquius esse discipulorum tuorum commodis & progressibus: nemini latet, quam studeas crescenti ingeniorum laudi; quid non opis, studii, & consilii impertias iis, qui aliquid moluntur profuturum publico & artibus laudatissimis. Ego autem cum in hoc augmentum omnis virtutis & doctrinae templum bonas artes imbibendi gratia missus tibi in primis operam darem, tanta me brevi pro summo tuo in formanda fingendaque juventute studio, benevolentia praeter caeteris tuae disciplinae alumnis complexus es, ut nihil posset fieri effusius, nihil prolixius, nihil cumulatus: sic enim monuisti, ut filium: sic favisti, ut tibi: sic hortatus es, ut amicissimum. quod tamen, nescio qua permotus animi divinatione, dudum ante non desperaram. Hinc factum est, ut celeriter me in intimam tuam familiaritatem, quam etiam tum meus pudor mihi clauserat, insinuarem, amicitiaeque palmam aut praeriperem reliquis, aut redderem ambiguam, quae per-jocunda conjunctio fuitne mihi majori gloriae & ornamento, an utilitati & voluptati, non facile dixerim. Nam cum totum me ad tuam, qui ita de me indices merebaris voluntatem nutumque converterem, & ex tuo ore penderem, eam mihi studiorum rationem & viam ostendisti, quam si egregiae indolis adolescentes, qui ad ingenuarum artium cultum se applicant, ingrederentur, ac tererent indefessi, non possent non ad historiarum & humaniorum litterarum notitiam, omnis scientiae fontem, & verae ac solidae eruditionis fundamentum haut poenitendo cum pro-
fectu

fectu pervenire. A politiori litteratura, exercitationeque dicendi felicibus auspiciis disciplinae juris me, tuam auctoritatem sequutus, tradidi, & per biennium crevi sub CYPRIANO REGNERI AB OOSTERGA, & GERARDO NOTIO doctoribus inelytis omnium suae aetatis Jurisconsultorum, quorum admirabilis quaedam, & fere incredibilis in Legibus Principis terrarum populi interpretandis, aequitateque explicandis scientia nunquam silebitur. hos excellentis ingenii, & magnae dignationis viros honoris & officii causa nomino: maxima enim ac plurima illis quoque me debere, libentissime fateor. Nihil nunc de tua in omni genere prudentia, quasi de re obscura, disputabo, cum quia tecum ago in praesenti, ne videar, id auribus tuis dare; tum quia elegantiam ubertatemque ingenii tui, ac doctrinae copiam, quam luculentis & immortalibus monumentis omni posteritati, atque orbi testatam fecisti erudito, suspiciunt ac magni faciunt viri eximii & alta quadam mente praediti, qui pridem tuae virtutis, sapientiae, eruditionisque splendore capti tacita te sunt venerati admiratione, nomenque tuum uno velut ore in coelum ferunt. haec enim mira laus est, quae non poetarum carminibus, non scriptorum litteris, non quorumlibet mortalium fama celebratur, sed prudentium expenditur iudicio, quaeque ab iis proficiscitur, qui ipsi in laude vixerunt. Jam si quis unquam fuerit & natura, & magis etiam ratione atque animi magnitudine ab inani laude remotus, tu profecto is es; id quod omnium testimonio perspicuum esse coepit: quippe qui in omni vita tua ea studiose sequeris, ex quibus vera gloria nasci potest, ipsam quidem gloriam per se nunquam expetere soles. Sed quorsum haec oratio longior quam putaram? Ut meae in te pietatis, & animi devotissimi, quas pro nostra facultate cum maxime possumus dare, significationes & tibi, & omnibus exponerem cum summa testificatione tuorum erga me officiorum, & mutui mei in te amoris. Noli itaque indignari tibi hanc exercitationem consecrari, atque inscribi. quod si omissem, vererem, ne hominis ingratisissimi subirem invidiam. Tuum enim in me exquisitum studium, mi-

rificamque voluntatem nisi agnoscam, & tanti faciam, quanti quod magnopere est faciendum, non solum non dignus essem, qui a te viro magno amer, sed quem omnes homines oderint. Noli spectare donum, quod exiguum, sed animum, qui est egregius. id tamen ipsum si tam serena fronte a te excipietur, qua ipse olim fui exceptus, meque pro tua singulari in me indulgentia diutissime in aere tuo esse fines, tantus cumulus prior felicitati accedet, ut ad votorum summam nihil addi possit. De me autem sic tibi persuadeas velim, me constantia, cultu, fide, obsequio nulli eorum cedere, qui te sanctissime & colunt, & observant, & diligunt. Vale, Vir Celeberrime, remque litterariam tuo ac orbis terrarum commodo aetatem feliciter gere.

DIS-



DISSERTATIO ACADEMICA

D E

USUFRUCTU.
ORIGO SERVITUTUM.

Pincipiorum nullae fuerunt servitutes, nulla jura cuiquam constituta, sed omnia a Deo creata libera, omnia communia, & indivisa omnibus, veluti unum cunctis esset patrimonium, neque privatae quidquam rei haberet quispiam. Veruntamen universam hanc omnium rerum libertatem, & communionem diuturnam non fuisse constans opinio est: lapsu enim temporis quum exigente usu, & aliis aliorum ope indigentibus, societates humanae constituerentur necesse fuit etiam rerum dominia distinguere, condere regna, agris ponere terminos. Discretis dominis exui aequalitas, pro modestia ac pudore, audacia & vis: pro continentia & aequitate, libido atque superbia incedere, avaritia fidem, probitatem caeterasque artes bonas subvertere, malitia crudelitasque hominum corrupta naturae bonitate ingravescere, suisque non contentus alter alterius fortunae ac commodis invidere, aliena cupere, rapere, spoliare, praedari, sacra profanaque omnia polluere coepit. Inde, ubi contagio quasi pestilentia invasit, bella orta sunt, & bellorum jura: hinc captivitates sequuntur, quas exceperunt Servitutes, naturali hominum conditioni contrariae, utpote qui ab initio liberi nascebantur. l. 4. ff. de Just. & jur. §. 2. Inst. de jur. N. G. & C. Etenim cum durum videretur captivos occidere, quod jure belli licebat, Vid. Grot. lib. 3. de jur. B. & P. cap. 4. placuit Imperatoribus vendere eos, ac per hoc servare, unde servi a fervando appellati sunt. §. 3. Inst. de jur. pers. l. 4. ff. de stat. hom. l. 239. §. 1. ff. de V. S. Ad exemplum hujus servitutis nomina Servitutis & Libertatis etiam brutis & rebus anima carentibus coeperunt

runt tribui; per translationem, tamen, & longe alia significatione. Persona enim dicitur servire, quae suo Domino servit: libera esse, quae sub potestate dominica non est. Res vero dicuntur servire quae praeter dominum suum etiam alii officia quaedam praestare coguntur, neque solius domini usibus vacant: liberae esse, quae tantum domino serviunt, praebentque omnia. Hae servitutes in duas partes diducuntur: sunt enim aliae rerum sive praediorum, quae debentur praediis vel rusticis, vel urbanis, quaeque per excellentiam Servitutes nominantur, ut ostendit rubrica in ff. de servitutibus. aliae personarum, quae debentur personae, ut Ususfructus, usus, & habitatio. L. 1. ff. de servit. L. 20. §. ult. ff. de serv. praed. rust. l. 32. ff. h. t. Mibi autem pro more eorum, qui Doctorum albo inscribi gestiunt, periculum artis facturo, edituroque specimen progressus ac doctrinae meae quantulaecunque, affulsit praeter caeteris materiis ea species servitutis, quae ususfructus nomine venit, utilitate, praestantia, atque dignitate operis delectatus. quare huc ut venirem, paulo altius, strictius tamen principia & originem servitutum repetere visum fuit. Hoc ut apte commodeque exponam ac expediam, recte atque ordine facturus opinor, si primum ostendero quid sit Ususfructus: dein quibus in rebus consistat: tum quibus modis constituatur: posthaec intermixtis subinde nonnullis insignioribus controversiis; quae onera fructuario subeunda: hinc quomodo conveniant usus & ususfructus, quomodo differant: additis postremo modis, quibus finiatur.

S E C T I O. I.

PLacet ergo, quoniam omnis de usufructu futurus est sermo ante definire quid sit Ususfructus. omnis enim quae de aliqua re instituitur dissertatio debet a definiendi ratione proficisci, ut intelligatur, quid sit id, de quo disputetur.

I. Ususfructus est jus alienis rebus utendi fruendi, salva rerum substantia. l. 1. ff. h. t. pr. Inst. eod.

II. *Jus* id est, facultas jure civili tributa. Ususfructus autem dicitur *jus* quatenus competit fructuario. Nam quatenus considerantur res, in quibus ususfructus est constitutus, non *jus* est, sed *servitus*, & juris imminutio. Sic & servitutes praediorum jura dicuntur, & definiuntur, atque respectu earum rerum, quibus imponuntur *servitutes*, respectu earum, quibus inhacrent; *jura* sunt, ita tamen ut nomen sortiantur non a re serviente, sed dominante, id est, ab ea, cui debentur.

III. *Orien-*

III. *Utendi fruendi*) Dicitur est usufructus ab *utendo & fruendo*. Hinc solent ea verba conjungi, quanquam *fruendi* vocabulo *Usus* continetur. Usufructus enim an fructus legetur nihil interest: nam fructui & usus inest, usui fructus deest; & fructus quidem sine usu esse non potest, usus sine fructu potest. *l. 14. §. 1. & 2. ff. de us. & hab. l. 42. pr. ff. b. t.* Itaque quod *Ulpianus lib. 79. ad edictum* scripsit: *fructum sine usu obtingere posse. l. 5. §. 2. ff. Usufr. Quem cav.* non de eo usu intelligendum est, qui sub fructu comprehenditur, sed de eo, qui ab usufructu separatus est, & per se servitus personalis.

IV. *Uti* autem est rem tractare, & adhibere ad eum usum, & finem, ad quem idonea est, eamque utilitatem inde capere, quae secundum rei conditionem & naturam percipi potest ad necessitatem scilicet, non etiam ad voluptatem. *Usus* enim quotidiana utentis sufficientia, & consumptione terminatur. *l. 12. §. 1. ff. de us. & hab. Frui* est omnem utilitatem, omne commodum, omnesque fructus ex ipso corpore seu re fructuaria, vel ejus occasione percipere. *l. 7. l. 9. l. 59. §. 1. ff. b. t. l. 25. l. 28. ff. de Usur.* non tantum ad necessitatem, sed etiam ad delectationem. *Flor. lib. 2. cap. 6. Hannibal cum victoria uti posset, frui maluit.*

V. Omnes itaque redditus, omnesque fructus sive naturales, sive industriales, qui ex re fructuaria proveniunt vel sponte vel opera usufructuarii; sive civiles, qui occasione rei quaeruntur (ut venditionis pretia, mercedes locationis, pensiones aedium, vecturas &c.) lucratur fructuarius quam primum eos perceperit vel ipse, vel ejus nomine alius. *§. 36. Instit. de rer. div. l. 13. ff. Quib. mod. us. amitt. l. 25. §. 1. ff. de Usur.* quoad autem solo cohaerent, pars fundi sunt. *l. 44 ff. de rei Vind. l. 61. §. 8. ff. de furt.* ideoque licet maturis fructibus nondum tamen perceptis decesserit fructuarius, ad heredes ejus non pertinent, sed domino proprietatis obveniunt. *d. §. 36. Instit. de rer. div. l. 13. ff. Quib. mod. us. amitt. l. 8. ff. de ann. leg.*

VI. Quod si sponte deciderint fructus, vel alius eos suo nomine separaverit, non ante fructuarii fiunt, quam possessionem eorum fuerit nactus. Unde si fur decerpserit vel desecuerit fructus maturos pendentes, proprietario, utpote domino fundi, condictio competit, fructuario furti actio, quoniam interest ejus, fructus non esse ablatos. *l. 12. §. ult. ff. b. t.* Ita quidem res vertitur in acquirendis fructibus naturalibus.

VII. In civilibus vero, puta in aedium pensionibus, & operis servorum locatis, quarum fructus in solo earum usu consistit, aliud est dicendum. Nam si intra tempora locationis extinctus fuerit Usufructus, pro

rata temporis, quo ususfructus stetit, pensiones fructuario heredive ejus debentur, quod superest domino proprietatis acquiritur, quoniam per inquilinum tantundem consequitur fructuarius, ac si ipse re fuisset usus, atque ita locatis operis servi respondit *Paulus* in *l. 26. ff. d. tit.*

VIII. Si vero alia res, veluti fundus, fuerit locatus, ex quo singulis annis semel fructus nascuntur percipiunturque, aliud iterum est receptum. Nam fundo locato simul ac colonus fructus perceperit, merces totius anni ad fructuarium heredemve ejus pertinet, licet ususfructus interierit longo ante tempore, quam ea merces ex locatione solvi debebat. *l. 58. pr. ff. h. t.* Et convenienter si fructuarius fato fuerit defunctus nullis fructibus per colonum perceptis, ad heredem ejus nihil ex ea pensione transmittit. Quid si decesserit parte fructuum percepta, parte non sublata? solutio mercedis debetur heredibus fructuarii pro rata perceptorum; proprietario pro rata eorum, qui nondum erant collecti, quia nec minus fructuarium nec plus per conductorem consequi aequum est, quam si per se fuisset re fructuaria usus.

IX. Cum autem Usufructuarius non tantum fruitur, sed etiam utitur, sciendum est eum uti frui oportere re fructuaria secundum suam conditionem, illamque exercere in eum modum & finem, ad quem natura patrisve familiarum instituto parata est. Sic aedibus utetur tanquam aedibus ad habitandum, fundis ad fructus capiendos, servis ad praestandas operas, & quidem eas, quarum periti sunt, caeterisque rebus juxta usum suum & naturam: extra quam enim qui utitur, abuti dicitur. *l. 13. §. ult. l. 15. §. 1. & seqq. ff. h. t.*

X. *Alienis rebus*) Hoc omnibus commune est servitutibus, & proprium, ut constituentur in rebus alienis: nulli enim res sua servit *l. 26. ff. de serv. praed. Urb.* Utitur quidem & fruitur quoque dominus re sua, sed jure dominii, non servitutis. *l. 78. pr. ff. de jur. dot. l. 21. §. 3. ff. de Except. re. jud.* Extraneus vero utitur fruitur re aliena jure servitutis, non dominii, atque ideo is tantum & proprie usumfructum habere dicitur. *l. 5. pr. ff. si Ususfr. per.*

XI. Hinc apparet ineptam esse, & juri incognitam, immo contrariam nonnullorum distinctionem Ususfructus in *Causalem*, & *Formalem*. hunc vocant, qui proprietati cohaeret, sive quem dominus habet jure dominii: illum, qui est a proprietate sejunctus. Nam qui rei habet proprietatem, utendi fruendi jus separatum non habet. *d. l. 5. pr. ff. si ususfr. per.* neque adeo usumfructum, quippe qui servitus est. *l. 1. ff. de serv. & a proprietate separationem recipit. §. 1. Inst. h. t.* Jam si Ususfructus esset cau-

causalis; quomodo usufructus dici posset extinguere, si cum proprietate confundatur, aut consolidetur? §. 3. *Inst. eod. l. 4. ff. Usufr. quem cau.* Nec movet quod *Paulus lib. 2. ad edictum* scripsit: *Usufructum in multis casibus partem dominii esse. l. 4. ff. b. t.* Nam non est pars dominii, ut idem *Paulus lib. 21. ad edictum* memoriae prodidit. *l. 25. pr. ff. de V. S.* Sed in multis casibus dominii pars habetur, cum quod omne fundi emolumentum continet. *l. 66. §. 6. ff. de Leg. 2.* tum quod nulla alia est servitus, quae tantam cum dominio habet affinitatem. Nam & locari, vendi, donari, gratisque concedi potest Usufructus, uti postea docebimus. Accedit, quod omnibus bonis venditis, nisi nominatim usufructus fuerit exceptus, etiam usufructus venisse intelligitur, quia appellatione domini usufructuarius quoque continetur, hoc est, in plerisque causis habetur pro domino, ut in illo edicto *l. 8. ff. de reb. auct. jud. possid.* quod usufructuario competit *Interdictum unde vi. l. 3. §. 13. ff. de vi, & vi arm.* quod ei de damno infecto cavetur. *L. 13. §. 1. ff. de dam. inf.* quod usufructus pro parte divisa, pro parte indivisa constitui potest *l. 5. ff. b. t.* Denique licet usufructuarius respectu juris, quod habet, Dominus saepe vocetur, semper tamen in re aliena jus suum exercet.

XII. Unde nec maritus *pr. Inst. quib. alien. lic. l. 13. §. 2. ff. de fund. dot. l. 7. §. 3. ff. de jur. dot. l. 23. Cod. eod.* nec heres fiduciarius. *l. 15. ff. de aur. arg. leg.* nec Emphyteuta. *l. 12. in fin. Cod. de fund. patrim.* hac definitione comprehenduntur, utpote qui rebus utuntur, non jure Usufructus, sed tanquam propriis, & jure dominii quod habent, ut clarum est ex allegatis *ll.*

XIII. *Salva rerum substantia* discernitur hac clausula verus Usufructus a ficto, & iis rebus, quarum usus consistit in consumptione & abusu: Indicatur usufructuarium uti frui oportere ad arbitrium boni viri & tanquam diligentem patremfamilias. *l. 65. ff. b. t.*, qui rei substantiam deteriore non reddit, sed eam salvam studet conservare: prohibetur rem consumere, perdere, aut in aliam formam transmutare.

XIV. Itaque qui ovium usumfructum habet, non debet eas macrare, ut carne vescatur, utpote quod adversatur naturae usufructus. Aedium usufructu relicto diaetas vel atria transformare, conjungere, aut separare, qualitatemve aedium immutare fructuario non permittitur. *l. 13. §. 7. ff. b. t.* licet eas meliores faciat. *l. 7. in fin. l. 8. l. 44. ff. eod.* cum natura definitum non sit, quid melius, quidve pejus habeatur: nam quod huic melius, illi pejus videtur. Potest tamen usufructuarius causam proprietatis meliorem reddere. *l. 13. §. 4. ff. b. t.* dum hoc faciat excolendo id, quod invenit, rei qualitate non mutata. *d. l. 13. §. 7.*

XV. Fundi Usufructu legato non conceditur usufructuario arbores grandes & frugiferas excidere (quippe quae non habentur, ut succidantur, extirpenturque, sed aliae ad ornatum umbramque praestandam, aliae ad fructus ferendos paratae sunt) nec villam diruere, nec quicquam committere in perniciem proprietatis. *l. 11. l. 13. §. 4. ff. h. r.* quare si agrum non profcindat, vites non subferat, aquarum ductus patiatur corrumpi, non intelligitur salvam rerum substantiam servare. *d. l. 13. §. 2.* Haecenus de definitione.

S E C T I O II.

Sequitur, ut dispiciamus quibus in rebus consistat usufructus.

I. Non tam angustis terminis includitur usufructus, quam rerum servitutes, quas nemo potest debere, nisi qui praedium habet. *§. 3. Inst. de serv. rust. & urb. praed. l. 1. §. 1. ff. comm. praed.* Etenim constituitur tam in rebus incorporalibus, ut sunt nomina. *l. 3. ff. de usufr. ear. rer.* quam corporalibus, tam mobilibus, quam soli, tam animatis, quam anima destitutis, dummodo tales sint, quae usu non consumuntur, sed salvae permanent, velut in mancipiis, jumentis, supellectile, fundo, aedibus, & similibus, ex quibus aliqua utilitas, aut commodum quaecumque percipi solet. *§. 2. Instit. h. r. l. 3. §. 1. l. 7. ff. eod.* Unde & numismatum aureorum vel argenteorum. *l. 28. ff. d. r. & statuae usufructus,* & imaginis legari potest, si quo loco collocentur opportuno, & utilitas quaedam inde capiatur. *l. 41. pr. ff. eod.* quin & quamvis res nullam contineant utilitatem, sed contra damnum afferant, potest tamen earum usufructus relinqui, modo aut voluptati, aut amoenitati nobis fuerint. *d. l. 41. §. 1.* omnis enim animi voluptas, omnis delectatio, omne oblectamentum fructus loco habetur.

II. In hominis usufructu operae sunt, & ob operas, mercedes. *l. 3. & 4. ff. de oper. serv.* quicquid igitur servus acquirit ex operis suis & re fructuarii, ipsi adjicitur. *§. 4. Inst. per qu. pers. C. acq. §. 2. Inst. per qu. pers. nob. oblig. acq. l. 10. §. 3. ff. de acquir. rer. dom. l. 43. §. ult. ff. eod. l. 26. ff. h. r.* nisi nominatim domino proprietatis stipuletur, aut nomine ejus rem accipiat, quo casu proprietario quaerit. *l. 25. §. 3. ff. eod. l. 37. §. 5. ff. de acquir. rer. dom.* attamen fructuarius hoc condicere potest. *l. 39. ff. de stipulat. serv.* si autem servus fructuarius haeres sit institutus, legatumve quid ei, aut donatum fuerit, interest cujus gratia vel heres scribitur, vel ei legatur, donaturve: Etenim si quidem contemplatione fructuarii aliquid ei

ei relictum fuerit, vel donatum, fructuario: si vero proprietarii, ei: si simpliciter ipsius servi proprietatis domino similiter acquireretur. *l. 21. §. 22. ff. h. t.*

III. Si fundi usufructus relictus sit, non tantum quicquid in fundo nascitur fructuarii erit, sed & apium, si in eo fundo sint, usumfructum habebit; lapidicinis quoque, cretifodinis, & metallis, etiamsi demum post usumfructum legatum inventa fuerint, recte utetur fructuarius, quia appellatione fundi omnes ejus partes comprehenduntur. *l. 113. ff. de R. J.* Jam alluvionis jus, aucupiorum & venationum, piscationumque reditus ad eum pertinebit. Denique & instrumenta fundi legato continebuntur. *l. 9. l. 15. §. 6. ff. h. t.* Instrumenta autem fundi (ut Ulpianus noster ex Sabini libris ad Vitellium scriptum reliquit) intelliguntur omnia, quae fructus quaerendi, cogendi, conservandi gratia parata sunt, ut villici, boves, equi, oves, aratra, ligones, corbes, falcesque messoriae, dolia, & si qua ibi similia enumerantur. *l. 8. 10. & 12. ff. de Instrum. vel instrum. leg.* Aedium usufructu relicto omnia similiter commoda & emolumenta, omniaque quae ad aedes pertinent, fructuarium sequuntur. *d. l. 15. §. 6. ff. h. t.*

IV. In pecudum fructu non tantum lac est, & pilus, & lana, sed & agni, & haedi, & vituli, & equuli, & fuculi simul ac lucem adspexerint, statim pleno jure fiunt fructuarii. *§. 37. Inst. de rer. div. l. 28. ff. de usur.* Partus tamen ancillae in fructu non est. *d. §. 37. Inst. de rer. div. l. 28. §. 1. ff. de usur. l. 68. ff. h. t.* Neque enim ad hoc habentur ancillae, ut pariant, sed serviant. *l. 27. ff. de hered. pet.* Denique absurdum visum fuit veteribus hominem in fructu esse, cujus gratia omnes fructus rerum natura comparavit. *d. §. 37. d. l. 28. §. 1.*

V. Cum vero ea sit natura Usufructus, ut consistat in rebus alienis, utque iis utatur fruatur fructuarius salva illarum substantia, nec non easdem finito usufructu restituat, jus civile autem nihil fingat, nisi quod fieri potest; manifestum est, res fungibiles sive de naturali ratione, sive de civili quaeramus usumfructum non recipere. *§. 2. Inst. h. t.* quippe quae nullum usum, nullum fructum, nullam praestant utilitatem, nisi consumantur, & utendo pereant, veluti vinum, oleum, frumentum, caeteraeque res pondere, numero, & mensura constantes, quibus abuti non *uti* dicimur. Utimur enim his, quae nobis utentibus permanent: Abutimur illis, quae nobis utentibus intereunt. Ex iis itaque rebus extincto usufructu restitui nihil potest: consumi quoque res non possunt, nisi ab eo, cujus propriae sunt: quare, ut dominium in fructuarium transeat,

transeat, necesse est. *l. 7. ff. de Usufr. ear. rer.* quod plane repugnat naturae ususfructus.

VI. Verum-enim-vero utilitatis gratia, & quo latior esset morientium voluntas extrema, Senatus censuit, ut earum quoque rerum, quae tolluntur-usu, aut minuuntur, possit, non quidem verus (naturalis enim ratio decreto amplissimi ordinis commutari nequit) sed quasi Ususfructus legari, hoc colore atque remedio introducto: ut, si quantitatis ususfructus sit relictus, res ita dentur legatario, ut ejus fiant: is autem heredi satisfidet, de rebus ejusdem generis restituendis, vel earum aestimatione, si aut mortuus fuerit, aut capite minutus. §. 2. *Inst. h. t. l. 1. 2. c. 7. ff. de Usufr. ear. rer.*

VII. Quoniam igitur hae res ita comparatae sunt, ut in genere suo functionem recipiant. *l. 2. §. 1. ff. de reb. cred.* per similitudinem quamdam, & beneficio cautionis recte earum quasi usumfructum constituit amplissimus ordo. Nam quemadmodum in vero usufructu penes alium est jus utendi fruendi, penes alium proprietas: ita hic quoque legatarius dicitur habere usumfructum, heredi loco proprietatis cautio est, vel ea omissa obligatio, qua tenetur usufructuarius sublato usufructu ad res ejusdem qualitatis restituendas *l. 5. §. 1. ff. de usufr. ear. rer.* Et quemadmodum in usufructu naturali res salvae permanent & integrae, deletaque servitute restituuntur: ita & in ficto salva rerum substantia intelligitur non quidem ratione corporum aut specierum, sed generis ac bonitatis ejusdem, qua illae res, cum ususfructus ad fructuarium pertinere desierit, redduntur, quia aliae funguntur vice aliarum, & tantundem praestant, ac si ipsae res fuissent restituae.

VIII. De pecunia numerata dubitari potest, utrum proprio, an quasi usufructui sit annumeranda, utpote quae usu neque consumitur, neque tollitur, neque minuitur, sed corpora ejus in sua substantia durant. Placuit tamen eam, quoniam expendendo & alienando, assiduaque permutatione quodammodo extinguitur, ita ut usum atque dominium non tam ex substantia praebeat, quam ex quantitate. *l. 1. ff. de contrah. empt. ad improprium usumfructum referre. §. 2. Inst. h. t.*

IX. Vestimentorum sitne verus, an quasi ususfructus, sanequam dissentiant viri eruditi, alii ea ad verum, alii ad utrumque usumfructum diverso respectu applicantes, moti §. 2. *Inst. h. t.* ubi vestimenta in numero rerum earum recensentur, quae consistunt in abusu, & intereunt utendo. Ego, quantum quidem pro captu meo, atque in legum scientia processu rem assequi possum, subscribo sententiae illorum, qui existimant

stimant Tribonianum inconsulto errore lapsum, neque minus vestium, quam navium, & vasorum quasi usumfructum esse, usu namque non consumuntur, sed atteruntur, & deteriores fiunt. Navium tamen vasorumque, quamvis & ipsa teruntur, ac usu longiore vilescunt, verum usumfructum constitui certi est, ac indubitati juris. *l. 12. §. 1. ff. h. t. l. 12. ff. ususfr. Quem. Cav.* Verum autem esse vestimentorum usum, eaque haut numeranda in rebus, quae usu tolluntur, inde colligitur, quod alteri & locari possunt, & commodari. *§. 1. ante ult. Inst. de locat. & conduct. l. 15. §. 5. ff. h. t.* secus ac res fungibiles. *arg. l. 3. §. ult. ff. commod.* Quare probari nullo modo potest Doctorum distinctio: si vestium ususfructus legatus sit instar quantitatis, intelligitur quasi ususfructus relictus: si autem simpliciter ut cujusvis alterius corporis, verus. Nam & idem pari ratione de aliis rebus omnibus dicendum foret, atque in iis diverso intuitu modo quasi ususfructus modo verus constitui posset quod nemo facile dixerit. Mitto, quod legatario injungitur vestibus uti boni viri arbitrato, *l. 15. §. 4. ff. h. t.* quod veri ususfructus proprium est *l. 1. pr. & §. ult. ff. ususfr. quem. Cav.* Mitto, quod fructuarius liberatur, & satisfacit heredi, si vestes finito ususfructu sine dolo malo attritas, & quod inde exstat, reddiderit. *l. 9. §. 1. ante ult. ff. eod.* quod & ipsum proprio duntaxat ususfructui convenit. *d. l. 1. pr. & §. ult. eod. tit.* sane *Ulpianus l. 15. §. 4. ff. h. t.* verum & naturalem usumfructum in vestimentis constitui expressis verbis tradidit, id quod hac luce clarius est, si textum illum incuria aut inscitia librariorum corruptum emendemus atque restituamus ex conjectura *Gerardi Noodt*, viri in disciplina juris atque legibus populi Romani noscendis, explicandis, docendisque scientia atque usu nobilis, & illustris, *lib. 2. Probab. cap. 4.* ad hunc modum: *Et si vestimentorum ususfructus legatus sit, non sicut quantitatis ususfructu legato dicendum est, ita uti eum debere, ne abutatur &c.* Neque adversatur opinioni nostrae, quod idem ille *Ulpianus* ibidem subjungit: *vestimenta locari non posse.* Fructuarius enim boni viri arbitrio uti debet & ad rei conditionem, ad quam a patrefamiliarum est parata. *d. l. 15. §. 1. ff. h. t.* quam-obrem si testator non fuerit solitus locare vestes, ususfructuario quoque jus non est easdem locandi, quia vir bonus ita non uteretur. *d. l. 15. §. 4.* si vero tales sint vestes, quae locari solebant a testatore, idem quoque fructuario conceditur. *d. l. 15. §. 5.*

S E C T I O III.

Series nostri instituti ac dispositionis eo nos deduxit, ut perscrutemur quemadmodum constituatur ususfructus, & a proprietate separetur. Id quod pluribus modis accidit. *l. 6. ff. b. t.* Constituitur enim vel a *Lege*, vel a *Judice*, vel a *Domino*.

I. A *lege*: ut patri in bonis adventitiis filii familias. *§. 1. Inst. per qu. pers. C. acquir. l. 6. l. ult. Cod. de bon. quac. lib.* quod tamen non est perpetuum, nam quibusdam casibus statim plena adventitorum proprietates filio acquiritur. ut ecce: si reclamante patre filius delatam sibi hereditatem adierit. *d. l. ult. pr. versic. sive e contrario.* & *§. 1. Cod. de bon. qu. lib.* Si quid filio familiarum relictum sit, aut donatum ea lege, ne ad patrem ususfructus veniret. Si filius ad hereditatem fratris sororisve una cum patre admittatur. Idem juris est in his, quae filio deferuntur, si genitor sine justa causa uxorem dicatur repudiasse. *Auth. Excipitur cum 2. seqq. Cod. eod. tit.* Praeterea patri per emancipationem filium familias paterno nexu liberanti ab Imperatore Justiniano tribuitur Ususfructus in parte dimidia earum rerum filii emancipati, quae acquisitionem effugiebant, & proprietate tenus ei acquirantur. *§. 2. Inst. per qu. pers. C. acq. l. 6. §. 3. Cod. de bon. q. lib.* Cum antea hoc casu Constantiniana constitutione parens tertiam partem non ususfructus, sed dominii rerum sibi posset retinere quasi pro pretio quodammodo emancipationis, & remunerationis ergo. *d. §. 2. & d. l. 6. §. 3.*

II. Sic mulier sublatis ex priore conjugio liberis ad secunda vota transiens, quicquid ex facultatibus defuncti mariti sive sponsaliorum jure, sive propter nuptias donationibus, sive mortis causa factis, fuerit consecuta: quicquid ex testamento jure directo, aut fideicommissi, aut legati titulo, vel cujuslibet munificae liberalitatis praemio ex bonis prioris mariti perceperit, horum omnium *Lege* amittit proprietatem, & solum ususfructum retinet. *l. 3. pr. cum Auth. seq. Cod. de secund. nupt.* Idem dicendum est de bonis, quae ex successione filii praecedentis matrimonii ad matrem venerunt. *Auth. ex testamento. Cod. eod.* Et e contrario maritus, qui ad secundas nuptias pervenit in bonis a priori conjugue quolibet modo profectis acquirit ususfructum proprietate amissa. *l. 5. Cod. eod. tit.*

III. *Lege* denique constituatur Ususfructus, sicut reliquae servitutes, per usum diuturnum, & longi temporis praescriptionem: si enim quis a non domino, quem dominum esse credebat bona fide ususfructum fundi emerit, eoque diutino tempore, & longa quasi possessione, scilicet: inter
prae-

praesentes decennio, inter absentes viginti annis. *pr. Inst. de Usucap.* fuerit usus, nanciscitur jus utendi fruendi. *l. ult. in fin. Cod. de praescript. long. temp.*

IV. Per *Judicem* segregatur ususfructus a proprietate in judiciis divisoriiis familiae erciscundae, & communi dividundo adjudicationibus, & condemnationibus proprietatem alteri, alteri fructus assignantem, si divisio rei sine cujusquam injuria commode fieri nequeat. *l. 6. §. 1. ff. h. t. l. 16. §. 1. ff. Fam. ercisc. l. 6. §. 10. ff. comm. div.*

V. *Dominus* usumfructum a proprietate secernit aut *ultima voluntate*, aut *contractibus inter vivos*. *§. 1. Inst. h. t. l. 3. pr. ff. eod. l. 4. Cod. d. t.* quia suae quidem quisque rei moderator est, atque arbiter. *l. 21. Cod. mand.*

VI. Si igitur testator usumfructum fundi alicui legaverit, ad haeredem nuda pertinebit proprietas, ususfructus ad legatarium. Contra si fundum alicui legaverit deducto Usufructu, apud legatarium manebit sola proprietas, apud heredem ususfructus. *§. 1. Inst. h. t. l. 6. ff. eod. l. 4. ff. si usufr. per. ajo deducto usufructu*: nam si uni fundus simpliciter legetur, alteri ejusdem fundi ususfructus, uterque in usumfructum concurrent, etiamsi aliter senserit testator. *l. 19. ff. de us. & usufr. leg. l. 6. ff. de Usufr. ear. rer.* quia qui fundum simpliciter legavit, etiam usumfructum ejus legasse intelligitur. *arg. l. 58. ff. de verbor. oblig.* sane alia ratio est, quod in judiciis divisoriiis, si iudex alteri fundum, alteri usumfructum adjudicaverit, non communicatur ususfructus. *l. 16. §. 1. ff. fam. ercisc.* quia in iis id agitur, ut a communiione recedatur. *l. 1. pr. ff. eod.*

VII. Relinquitur autem ususfructus vel per *damnationem*, cum heres jubetur alicui dare usumfructum; quod fecisse intelligitur, si legatarium in fundum legatum induxerit, eumve patiatur uti frui. *l. 3. pr. ff. h. t.* ejusmodi enim legatum factio heredis praestatur, uti *Paulus lib. 3. sent. tit. 6.* litteris consignavit: vel per *vindicationem*, veluti *Usufructum fundi Cornelianum Gajo Maevio do, lego. l. 20. ff. h. t.* sive *Usufructum Gajus sibi habeto. l. 34. §. 14. ff. de leg. 1.* quo casu statim a morte testatoris ipso jure legatario fundi ususfructus absque ulla traditione heredis acquiritur, quia ipse ex voluntate defuncti usumfructum invito herede vindicare potest. *arg. l. ult. ff. de servit. leg. l. 19. §. 1. ff. quem. serv. amitt. Paul. lib. 3. sent. tit. 6.* Atque haec quidem differentia inter usumfructum per damnationem, aut per vindicationem relictum jure veteri obtinebat. Veruntamen hodie postea, quam omnium legatorum jura inter se exaequata sunt, idem est utriusque legati effectus, nisi manifeste testator aliud voluerit. *§. 2. Inst. de Legat. l. 1. Cod. comm. de Legat.*

VIII. Unde si testator non usumfructum, sed annuos fructus legaverit,

plurimum interest, quemadmodum legati verba fuerint concepta. Etenim si his verbis legatum sit comprehensum: *Fructus annuos fundi Corneliani Publio Maevio do, lego.* perinde accipienda est oratio, atque si ususfructus fundi esset legatus, quia haec mens testatoris fuisse videtur. *l. 41. ff. de Us. & Usufr. leg. l. 20. ff. h. t.* utpote qui legatario plenam tribuit potestatem propria auctoritate fructus capiendi. Si vero ita fuerit legatum: *Fundi Aeburiani redditus uxori meae, quoad vivat, dari volo.* Non videtur ususfructus relictus, sed tantum annua quantitas, quam vivus paterfamilias ex locatione fundi redigere consueverat. *l. 38. ff. de us. & usufr. leg.* quia uxor ipsa proprio arbitrio fructus percipere non potest, sed ex manibus heredis eos debet consequi.

IX. Si quis autem sine testamento alteri velit usumfructum constituere, pactionibus & stipulationibus id efficere potest. §. 1. *Inst. h. t. l. 3. pr. ff. l. 4. Cod. eod.* hoc est, quocumque contractu, aut iusto titulo ad dominium transferendum idoneo, veluti emptione, permutatione, donatione. *arg. l. 31. pr. ff. de acq. rer. dom.* nudo enim pacto jure civili nihil agitur, neque ex eo ulla nascitur actio, nisi causa subsit. *l. 7. §. 4. ff. de pact.* aut illud lege fuerit confirmatum. *l. 6. l. 17. §. 1. ff. eod.* aut contractui bonae fidei in continenti adjectum. *l. 7. §. 5. ff. eod. tit.*

X. Iustum autem titulum quasi traditio, sive patientia domini, quae est loco traditionis (res enim incorporales proprie traditionem non recipiunt), sequatur necesse est. *l. 11. §. 1. ff. de publ. in rem act. l. ult. ff. de servit. l. 1. §. ult. ff. de serv. praed. rust. l. 1. pr. ff. quib. mod. usufr. amitt. Siquidem traditionibus & usucapionibus dominia rerum, non nudis pactis transferuntur. l. 20. Cod. de Pact. §. 40. Inst. de rer. divis.* quae regula generalis est, nec minus ad servitutem, quam rem corporalem acquirendam pertinet. *arg. l. 3. ff. de oblig. & act.*

XI. Itaque quibus in causis dominium rerum corporalium apiscimur per traditionem, in iisdem rerum incorporalium nanciscimur per unius usum & patientiam alterius, quae traditio est naturae harum rerum congruens. *l. ult. ff. de serv. l. 1. §. ult. ff. de serv. praed. rust. junct. l. 3. ff. h. t.*

XII. Sed quod diximus usumfructum constitui inter vivos pactionibus & stipulationibus, hoc de vero intelligimus usufructu, non etiam de ficto, quippe qui supremo tantum constituitur iudicio. §. 2. *Inst. h. t. & tot. tit. ff. de usufr. e. r. rer.*, ubi semper legati, nunquam contractus fit mentio.

XIII. Potest Ususfructus constitui vel pure, vel ex die, vel sub conditione. *l. 9. §. 4. ff. ad exhib. l. 4. ff. h. t. l. 16. ff. Quib. mod. Usufr. amitt. l. 16. §. 2. ff. Fam. ercisc.* vel pro parte rei divisa, vel pro parte indivisa. *l. 5. ff. h. t. l. 14. ff. Quib. mod. Usufr. amitt. l. 25. ff. eod.* Est enim ususfructus dividiuus, quia fructus in fruendo sive percipiendo

cipiendo est, quod cum in facto consistat in partes divisionem recipit. l. 13. §. 1. ff. de accepril. l. 1. §. 9. ff. ad l. Falcid. l. 31. pr. ff. eod. l. 19. ff. de us. & hab. quod tamen peculiare est in usufructu. Nam caeterae individuae sunt servitutes, quia usus earum indivisus est, nec pro parte esse potest. l. 17. ff. de serv. l. 4. §. 4. ff. si serv. vind. l. 7. ff. ad l. Falc. d. l. 1. §. 9. ff. eod. l. 19. ff. de us. & hab.

S E C T I O I V.

NE autem dominus temere defraudetur rebus suis, verum securus esse possit de proprietate, non ante is, cui constitutus est usufructus, consequitur jus utendi fruendi, quam si repertorium (quod vulgo inventarium dicitur) fuerit conscriptum omnium rerum, quae in usufructu sunt, ac de utroque caverit fructuarius: & se usurum fructuum boni viri arbitratur: & cum usufructus ad eum pervenire desinet, restitutum, quod inde exstabit. l. 1. pr. & §. 4. ff. Usufr. Quem. cav. l. 13. pr. ff. h. t. l. 4. Cod. eod. Non autem ipsam rem stipulatur proprietarius, suae enim rei inutilis est stipulatio. l. 1. §. ult. ff. Usufr. Quem. cav. §. 2. Inst. de Inutil. stip. l. 1. §. 10. ff. de oblig. & act. Sane rem suam sibi restitui recte stipulari videtur. l. 82. pr. ff. de verb. oblig. sic quidem cavetur in Usufructu vero.

I. Sed cum absurdum sit a domino rei exigere cautionem de utendo boni viri arbitrio, longe alia satisfactio praestari solet in quasi Usufructu. Cavet enim ille, ad quem id commodum pervenit: se finito usufructu aut ejusdem generis, & qualitatis res redditurum, aut earum loco aestimationem, si res fuerint aestimatae. §. 2. Inst. h. t. l. 7. ff. de Usufr. car. rer.

II. Utraque cautio fructuaria fidejussores requirit, non etiam sufficiunt pignora, quia neutra non satisfactio est. l. 13. pr. ff. h. t. l. 4. Cod. eod. l. 7. pr. ff. Usufr. Quem. cav. l. 8. §. 4. ff. Qui satisf. cog. l. 8. ff. de Usufr. car. rer. satisfactio enim est cautio, qua adversarium nostrum securum facimus datis fidejussoribus. l. 1. ff. Qui satisf. cog. Praeterea & Praetor satisfdari jubet. l. 1. pr. ff. Usufr. Quem. cav. l. 5. §. 1. ff. eod. Praetoriae autem satisfactiones personas desiderant pro se intervenientium, neque pignoratitiis cautionibus locum faciunt. l. 7. ff. de stipulat. praet. arg. tot. tit. ff. Qui satisf. cog. Ubi ne unus quidem Jctus pignorum meminit.

III. Quod si per contumaciam nolit satisfdare fructuarius, aut per inopiam forte fidejussorem reperire nequeat, nulla dabitur ei actio petendi usumfructum. l. 6. pr. ff. in possess. leg. vel fideic. serv. caus. es. lic. l. 13. pr. ff. h. t. & ab eo restituta vindicari poterit, & omissa stipulatio condici. l.

7. pr. ff. usufr. *Quem. cau.* quia ipsi sub hac conditione ut *satisdet* legatus esse videtur usufructus, & ejus actio. Nam sicut ipse uti frui debet, ita proprietarium oportet certum esse, atque securum de proprietate. *d. l. 13. pr.* Neque est, quod quisquam dicat, eam conditionem esse impossibilem (impossibilem autem nullam obligationem esse. *l. 185. ff. de R. J.*) quid enim facilius fieri potest, quam fidejussorem habere? difficilis itaque quidem est illa conditio, fateor, si eum respiciamus, pro quo alii propter rei familiaris angustiam intervenire recusant; non plane impossibilis. Ita se res habet si de jure civili quaeramus.

IV. Aequitas tamen & humanitas suadere videtur, si praestandae cautionis fidejussoriae facultate destituatur fructuarius: aut pignora idonea recipienda. *arg. l. 21. §. ult. ff. de pecun. constit. l. 1. §. 9. ff. de collat. l. 59. §. ult. ff. mandat. l. 4. §. 8. ff. de Fideic. libert.* aut, si homo frugi sit, ac proposito sanctissimus, juratoriae cautioni eum committendum. *arg. Auth. Generaliter. Cod. de episc. & Cler. Nov. 112. cap. 2. l. 6. ff. si cui pl. q. per. l. Falc.* quo casu & proprietatis domino rei fructuariae curam gerere concedi debet. Aut, si vitae fuerit dissolutioris, suspectae ac minus probatae bona fructuaria penes sequestrem deponenda, qui usufructuario de fructibus respondeat. *arg. l. 7. §. ult. ff. Qui satisd. cog. l. 5. §. 1. in fin. ff. ut legat. seu fideic. serv. c. cau.* aut apud ipsum remanenda proprietarium, qui contra fructuario idonee caveat: totum tamen hoc negotium permittendum judicis arbitrio, qui diligenter inquiret, quid optimum factu sit, ut in omni eventu & proprietatis domino satis sit cautum, & Usufructuarius nullo non gaudeat emolumento, ne pereat ultima testantium voluntas. Utor igitur verbis *Pauli ex lib. 46. ad edictum*, & concludo: *Haec aequitas suggerit, etsi jure deficiamus. l. 2. §. 5. in fin. ff. de aq. & aq. pl. arc.*

V. Adeo autem praecise cogitur hanc cautionem praestare is, cui usufructus relictus est, ut ipsi ea ne testamento quidem a testatore remitti possit. *l. 1. & 4. Cod. h. t. l. 7. Cod. ut in Poss. leg. vel fideic.* quia introducta est in favorem heredis, ac proinde pugnat id quodammodo cum natura & fine Usufructus. Praeterea remoto cautionis metu, fructuario praebetur delinquendi occasio, abutendi rebus fructuariis, & pro libidine in iis grassandi. Legibus itaque remissio cautionis interdicta est. *d. l. l.*, & bonis moribus adversatur, malitiis quippe indulgendum esset: quare favor ultimae voluntatis, ac summa patrifamilias lege XII. Tab. concessa legandi potestas nihil hic quicquam facere potest, quo minus fructuarius ab onere praestandae cautionis liberetur, cum nemo possit extremo judicio constituere, ac cavere, ne legibus satisfactionem exigentibus in suo testamento locus relinquatur. *l. 55. ff. de leg. 1. l. 112. §. 1. ante ult. ff. cod.* VI.

VI. Quod si forsan cautio a testatore fuerit remissa, non puto vitari ipsum legatum usufructus, sed eam pro non scripta habendam, permittendumque nihilominus legatario satisficere, & uti frui. *arg. l. 6. pr. ff. ut in poss. seß. leg. vel. fideic. serv. C. es. lic.*

VII. Quum autem in gratiam & securitatem heredis inventa sit haec cautio. *l. 13. pr. ff. h. t.* nullus dubito, quin heredi liceat eam remittere. *arg. l. 71. ff. ad l. fal. l. 46 ff. de pact. neque temere: quilibet enim potest favori ac beneficio pro se introducto renuntiare l. 51. Cod. de Episc. & cler. l. 29. Cod. de Pact.*

VIII. Illud quaeri solet, an cautio sit de substantia usufructus? De vero conveniunt plerique interpretes, nihil eam commune habere cum substantia ejus. De ficto non aequè inter omnes constat, alii ajentes, negantes alii. Placet in magna copia eorum, qui dissentiunt, sententia negantium. Non inficiamur cautionem eatenus quodammodo de substantia improprii usufructus dici posse, quatenus consideratur, quod remedio cautionis, quae vice proprietatis fungitur, primum a senatu fuit constitutus. §. 2. *Inst. h. t. l. 2. ff. de Usufr. ear. rer.* & quemadmodum necessario in proprio usufructu satisficere, si id exigatur, cavendum ante est, quam res tradantur utendae fruendae, sic in hoc quoque nec res, nec fructus prius transferuntur. *l. 13. ff. h. t. l. 4. Cod. & res traditae vindicari possunt. l. 7. pr. ff. Usufr. quem. carv.* & omissa cautio condici utrobique. *d. l. 7. l. 5. §. 1. ff. de usufr. ear. rer.* Veruntamen si paulo diligentius rem perpenderit, non magis cautionem, quae in quasi usufructu proprietatis vicem gerit, formam esse & substantiam hujus usufructus reperiemus, quam proprietatem veri. Certum quidem est, sicut proprius & naturalis usufructus nullus est sine proprietate, quae ei ex adverso opponitur, ita nec quasi usufructus haberi potest sine cautione, quae si praestita sit, loco proprietatis est: caeterum si fuerit omissa ab herede (negligitur enim interdum *l. 5. §. 1. ff. de usufr. ear. rer.*) non statim usufructus proprietate destituitur, neque eo minus consistit, & extinguitur suo modo: hoc enim casu res, quae finito usufructu in eodem genere, eademque bonitate restituntur, proprietatis speciem praeseferunt. §. 2. *Inst. h. t. l. 7. ff. de Usufr. ear. rer.* Quid multa? posse quasi usumfructum consistere sine cautione plusquam manifeste *Ulpianus egregius lib. 18. ad Sabinum* refert, docens: pecuniae, aliarumque rerum, quae in absorptione sunt, quasi usumfructum recte legari; etiamsi cautio aut fuerit omissa, aut nulla intervenerit. Quam sententiam & *Sabinus* putat veram, & *Celsus* libro octavo decimo digestorum probat. *l. 5. §. 1. ff. de Usufr. ear. rer.* heredi tamen jus esse neglectam cautionem constante usufructu, si velit, exigendi, aut finito eodem condicendi ipsam quantitatem, quae proprietatis locum obtinet. *d. l. 5. §. 1.*

IX. Licet autem adeo necessaria sit haec cautio, ut, sicut diximus, a testatore remitti nequeat, excipiuntur tamen nonnulli, qui, uti dent satis, cogi non possunt. Sic excusatur ab onere satisfactionis is, cui usufructus pure, proprietas ex die relicta est, quia heredis nihil interest, quemadmodum futurum sit de proprietate. Constat enim illam ad ipsum fructuarium heredemve ejus brevi perventuram. *l. 9. §. 2. ff. usufr. Quem. cav.* Item pater, cui a lege est constitutus usufructus in bonis filii familiarum adventitiiis, quia reverentia patri debita impedit, quo minus ratiocinia, & cautiones ab eo exigantur, neque amor & pietas parentum in liberos finunt quicquam mali & finistri de genitore suspicari aut metuere. *l. 6 §. 2. l. ult. §. 4. Cod. de bon. q. lib.* Nec non fiscus, quia non solet is satisfacere. *l. 1. §. 18. ff. ut legat. seu fideic. serv. C. cav.* Sed semper idoneus esse successor, & solvendo, *l. 2. §. 1. ff. de fund. dor.* Denique donator omnium aut partis bonorum, qui sibi reservavit usumfructum, eo quod mitius cum illo agendum, qui ex sua liberalitate convenitur. *arg. l. 19. §. 1. l. 30. ff. de re jud.*

X. Praesita cautione pro usufructus constituti & promissi quasi traditione tribuitur fructuario actio in personam, si in stipulationem usufructus deductus sit, qua adversuseum, qui promissit, agit. *l. 16. Cod. b. t. arg. l. 20. Cod. de Paët.* Pro acquisito, sive ex testamento derelicto usufructu datur ei actio in rem confessoria, *arg. §. 2. Inst. de legat. l. 1. Cod. comm. de Legat.* qua usumfructum sibi competere asserit adversus vel non restituentem vel quemcunque impediendum. *§. 2. Inst. de act. l. 5. pr. §. 1. & 2. ff. si usufr. pet.* ad hoc, ut iudex pronunciet atque declaret, jus esse sibi utendi fruendi, condemnetque adversarium, ut patiatum actorem uti frui, ac caveat de in posterum non impediendo. *l. un. cod. uti possid. arg. l. 7. l. 12. ff. si serv. vind.* restituatque fructus (si forte reus possederit) perceptos cum omni causa *arg. l. 5. §. ult. ff. si usufr. pet.*

XI. Quæsito usufructu liberum est fructuario vel per se uti frui rebus in usumfructum deductis, vel alteri jus utendi fruendi locare, vel vendere, vel quolibet modo gratis concedere. *l. 12. §. 2. l. 38 l. 39. l. 40. ff. b. t. §. 1. Inst. de us. & hab. l. 66. ff. de jur. dor.* vel pignori dare. *l. 11 §. 2. ff. de pign. & hypoth. arg. l. 9. §. 1. ff. cod. l. 49 ff. de usur. l. 72. ff. de R. f. l. 8. pr. ff. Quib. mod. pign. vel. hypoth. solv.* etiam invito herede. *l. 67. ff. b. t.*

XII. Quod tamen ita est intelligendum, non quasi fructuarius jus personale, quod ex Legato aut conventionem acquisitum est, in extraneum transferre, & alium novumque fructuarium pro se forte juvenem sufficere possit: adeo enim personae cohaeret, ut cum ea extingui necesse sit. *l. 3. §. ult. ff. Quib. mod. usufr. amittit. l. 8. §. ult. ff. de peric. & comm. rei vend.* sed hoc retento jus

reale, quod extra ejus personam in usu & fructu bonorum fructuarius consistit, permittitur ipsi alienare, sic ut quamdiu vivat vel in eodem statu permaneat fructuarius, conductor, vel emptor, vel donatarius omnes percipiat fructus: si vero decesserit, vel capitis diminutionem fuerit passus, intercidat usufructus, & ad proprietatem revertatur: quia usufructuarius plus juris in alium transferre non potest, quam ipse habet. *l. 54. ff. de R. J.* neque domino proprietatis ulla fit injuria, cum usufructus semper aestimetur ex persona fructuarii, utpote qui eum vel per conductorem, vel emptorem, vel donatarium retinere videtur. *d. l. 12. §. 2. l. 38. l. 39. ff. h. t.* nam quod quis per alium facit, per se facere intelligitur. *arg. l. 5. §. 3. ff. de Admin. & per. tut.*

S E C T I O V.

Sic fruitur usufructuarius omnibus commodis, omnibus emolumentis, omnibusque voluptatibus, quæ vel ex re, vel ejus occasione capiuntur. *l. 7. l. 9. l. 59. §. 1. ff. h. t.* Aequum est, ut onera, quæ rem fructuariam committantur, subeat, sustineatque, ne quid de proprietate detrahatur. *d. l. 7. §. 2. & 3. ff. h. t.* nam secundum naturam est incommoda cujusque rei cum sequi, quem sequuntur commoda. *l. 10. ff. de Reg. jur.*

I. Ejus igitur, ad quem usufructus pervenit, officii est, ut rem, quemadmodum eam accepit, salvam & integram, quantum cura, industria, & refarciendo fieri potest, domino proprietatis servet. *l. 65. ff. h. t. l. 1. §. 7. in fin. ff. usufr. Quem. cav.* sic agrum aratro proscindere, frangere humum rastris, frumenta sulcis, vineas scrobibus mandare, ulmis adjungere vites, aquaeductus reficere debet. *l. 13. §. 2. ff. h. t.* arbores adferere, propagare. *l. 7. §. ult. ff. eod.* in vinearum demortuarum vel arborum locum alias substituere cogitur, ne segnes jaceant terræ. *§. 38. Inst. de rer. div. l. 18. ff. h. t.* & quia priores ad se pertinent. *d. l. 18.* nisi turbine dejectæ, ac vi tempestatis fuerint everse, quæ calamitas proprietatis domino ferenda est. *l. 59. pr. ff. h. t.* quoniam ipse earum commodum plurimum sentit. *l. 12. pr. ff. eod.*

II. Servum quoque usufructuarium sufficienter alere, & secundum ordinem ac dignitatem mancipiorum vestire. *l. 15. §. 2. ff. h. t.* aegrotum curare ac confirmare, medico honorem habere debet. *l. 45. ff. eod.*

III. Gregis vel armenti usufructu legato in locum defunctorum vel inutilium capitum nova submittere, & ex foetu gregem armentumve supplere fructuarii munus est. *§. 38. Inst. de rer. div. l. 68. §. 2. l. 69. ff. h. t.* recte enim colere & tanquam bonus paterfamilias uti debet. *d. §. 38.* id quod cautione fructuaria in se recepit. *l. 1. pr. & §. 3. ff. usufr. Quem. cav.* Hinc elegans locus

cus *Vergilii lib. 3. Georg. vers. 63.* & dignus, quem adscribamus. Verba ejus haec sunt:

*In:ereca, superat gregibus dum laeta juventus,
Solve mares, mitte in Venerem pecuaria primus:
Atque aliam ex alia generando suffice prolem.*

Et paulo post:

*Semper erunt, quarum mutari corpora malis,
Semper enim refice: ac ne post amissa requiras,
Anteveni, & sobolem armento sortire quotannis.*

Si vero ex illo grege aut armento nulla fuerint agnata prioribus demortuis, aut si abortierint pecora, vel foetus prius perierint, quam possent submitti, nova aliunde petere non habet necesse. *d. l. 68. §. 2. ff. h. t.*

IV. Fiunt autem corpora substituta domini, ea, quibus substituuntur, fructuarii. *l. 69. ff. h. t.* Quid ergo si non suppleat? tenetur ad id proprietario. *l. 70. pr. ff. eod.* Quod si non gregis, aut universitatis, sed singulorum capitum relictus sit ususfructus, non est cur usufructuarius supponat, cum tot sint ususfructus, quot sunt capita, quorum uno sublato, ejus erit ususfructus extinctus. *d. l. 70. §. 3.*

V. Aedificiorum ususfructus si ad aliquem pertineat, facta tecta ea praestabit. *l. 7. §. 2. ff. h. t.* reficietque quicquid suo suorumque facto deterius est redditum. *l. 65. pr. ff. eod.* neque solum necessarias refectiones facere poterit, sed etiam voluptarias, dummodo aut nihil ampliet, aut utile non detrahat. *d. l. 7. §. 3. l. 13. §. 7. ff. eod.* quamvis melius esset repositurus. *l. 8. ff. h. t.* Si vero vetustate corruerint, liberum ipsi erit non reficere, quia ad modicam tantum reparationem obligatur. *d. l. 7. §. 2.*

VI. Hinc quaesitum est an fructuarius possit novas aedes in fundo excitare? & constat eum nullum aedificium ponere posse, nisi quod ad fructus percipiendos necessarium est. *l. 13. §. 6. ff. h. t.* Etenim si ususfructus aliter commode exerceri, fructusque reponi ac custodire nequeant, conceditur fructuario non tantum aedificium coeptum ad finem perducere, sed & novum exstruere. *d. l. 13. §. 6. l. 73. ff. eod.* quia ipsi licet omnia facere adminicula, sine quibus uti frui nequit. *l. 1. §. 1. ff. si ususfr. pet.* utpote permissio aliquo etiam permissum id intelligitur, sine quo prius illud expediri non potest. *arg. l. 2. ff. de jurisd.* quam ob rem si aedificio illo non indigeat fructuarius ad fructus quaerendos & conservandos, neque novum aedificare, *d. l. 13. §. 6. ff. h. t.* neque tectorium parietibus, qui rudes fuerunt, imponere, tametsi meliorem, excolendo opus, domini causam facturus esset. *l. 44. ff. eod.* neque domum inchoatam consummare poterit, licet

ea aliter non possit uti, quia domus illius usufructus non videtur relictus, nisi in legando usufructu specialiter fuerit adjectum, ut sibi eam perficere liceret. *l. 61. ff. h. r.*

VII. De impensis, quas fecit usufructuarius, ita constitutum est: parvae & modicae ad ipsum respicient. *l. 7. §. 2. l. 27. §. 3. ff. h. r.* magnas a proprietatis Domino repetet. *d. l. 7. §. 2. l. 7. Cod. Eod.* Si vero quis quaesierit, quinam habeantur modici, quinam sumptus immensi? cum id nunquam aperte definitum invenero, assentior iis, qui hoc iudicis arbitrio committendum censent per *l. 1. ff. de jur. delib.*

VIII. Ad haec & alia onera, ut puta vectigalia, stipendia, tributa, & similia, etiamsi extra ordinem indicantur, agnoscere cogitur fructuarius. *l. 7. §. 2. l. 52. ff. h. r. l. 28. ff. de us. & usufr. leg.* nec quicquam refert, praetertantane ea sint, an post usumfructum constitutum demum imposita. *d. l. 28. ff. de us. & usufr. leg. arg. l. 7. ff. de publ. & vectig. l. 5. §. 2. ff. de cens.* Denique omnia agri onera ad eum pertinent. *l. 27. §. 3. ff. h. r.* nisi omnes absorbeant redditus. *arg. l. 7. §. 2. ff. cod.*

IX. Legata tamen praestare aequae alienum defuncti persolvere, esse potius heredis, quam fructuarii, verius est. *§ 1. Inst. de legat. l. ult. ff. de us. & usufr. leg. l. 69. ff. ad l. Falc.* Quoniam heres est obnoxius oneribus hereditariis. *l. ult. Cod. de hered. act. l. 1. Cod. si cert. per. l. 1. & 2. Cod. de hered. vel act. vend.* Nam simul ac aliquis hereditatem sibi delatam creverit adieritque protinus iudicium testatoris agnoscere, taciteque sese legatariis obligare intelligitur. *§ 5. Inst. de obl. q. q. ex contr. l. 5. §. 2. ff. de obl. & act. l. 3. §. ult. l. 4. ff. Quib. ex caus. in posses. eat.* eoque ipso momento succedit in universum jus, quod defunctus habuit, atque ejus personam gerit. *l. 24. ff. de verb. signif. adeo ut, si semel heres extiterit, non possit desinere heres esse. l. 88. ff. de hered. Inst. l. 7. §. 10. ff. de minor. §. 3. Inst. de fideic. hered.* Sed obligationes & actiones, quae a defuncto coeperunt, in se, ut pote quae ejus personam sustinet; transmittantur. *l. 1. §. 16. ff. ad sc. Trebell.* Hoc amplius, posset esse tam grande aes alienum, ut etiam multorum annorum fructus pares non essent futuri ad id solvendum, quo casu inutilis foret usufructus.

X. Non itaque fructuarius ex fructibus, sed heres satisfaciet legatariis; caeterisque creditoribus. Deducet tamen donationes a defuncto relictas, & aequae alienum ex bonis hereditariis. *l. ult. §. 4. Cod. de bon. q. lib. l. ult. ff. de us. & usufr. leg. l. 69. ff. ad l. Falc.* in reliquis demum manebit usufructus. Nam nec ea, quae quis debet, habere intelligitur, nec bona dicuntur, nisi quae detracto aere alieno supersunt. *l. 39. §. 1. l. 88. ff. de verb. signif. l. 72. ff. de jur. dot.*

dot. l. 11. ff. de jur. fisc. l. 2. §. 1. ff. de collat. Sequitur ergo, ut in iis usufructus relinqui nequeat.

S E C T I O VI.

Nunc ratio docendi exigere videtur, ut recta procedamus ad *finem* usufructus, iterque susceptum sine flexu & ambagibus conficiamus. Expositis enim modis usufructus constituendi, subnectendi sunt contrarii, qui eum destruunt atque evertunt, sequendusque in eo naturae ordo: ut, quicquid originem habuit ac initium, tandem occidat, & extinguatur. Cuncta quippe nascuntur, crescunt, decrescunt, moriuntur. Sed quoniam omnis disputatio est de *usufructu* isque ex *usu* & *fructu* compositus est, non alienum erit ante, quam manum ultimam operi imponamus, paucis admonuisse: Quemadmodum conveniant *usus* & *usufructus*, quemadmodum differant.

I. *Usus usufructui* similis est, quod uterque servitus est personalis. *l. 1. ff. de serv.* Quibus modis *usufructus* & constitit, & finitur: iisdem illis modis *usus* solet & constitui, & finiri. *pr. Inst. de us. & hab. l. 1. ff. eod. l. 3. §. 3. ff. h. r.* *Usufructuarius* causam proprietatis deteriore facere, inve aliam formam rem transmutare non potest, etiam si meliorem reddat. *l. 13. §. 4. & 7. l. 7. in fin. l. 8. ff. h. r.* Eadem & in *usuario* dicenda sunt. *l. ult. ff. de us. & hab.* *Usu* Sylvae alicui legato *usufructum* relictum videri D. Hadrianus rescripsit, quia si legatario non liceret caedere Sylvam & vendere, uti *usufructuario* conceditur nihil ei prodesset legatum. *l. 22. pr. ff. eod.* Equitii quoque legato *usu*, si forte aurigae testator usum hunc reliquit, sciens eum ejus esse instituti ac vitae, intelligitur *usufructum* equorum legasse, sic ut *Usuario* locare eos liceat. *l. 12. §. 4. ff. eod. iur.* Nihil refert, utrum quis *usum* habeat an *usufructum* pecuniae vel aliarum rerum, quae in abusu consistunt. *l. 5. §. 2. ff. de usufr. ear. rer. l. 10. §. 1. ff. eod.* Aequae is, ad quem *usus* pertinet, atque ille, cui *usufructus* est legatus satisfacere cogitur. *l. 1. pr. l. 5. §. 1. & 2. l. 11. ff. usufr. Quem. cav. l. 13. pr. & §. 2. in fin. ff. h. r. l. 7. l. 5. §. 2. ff. de usufr. ear. rer.* Quemadmodum *Usufructus*, sic & *usus* legati dies non prius cedit, quam adeatur hereditas. *l. un. §. 2. ff. Quand. di. usufr. leg. ced. l. 2. l. 3. ff. Quand. di. leg. vel. fideic. ced.*

II. Sicut in quibusdam cum *Usufructu* convenit *Usus*, ita non per omnia eundem imitatur. Minus enim utilitatis & commodi est in *usu*, quam in *usufructu*. *§. 1. Inst. de us. & hab.* Itaque utendi ratio utrique & *usufructuario*, & *usuario* in pluribus longe diversa. Hic acquirit omnes fructus non

modo ad necessitatem verum etiam ad compendium, voluptatemque. *l. 7. l. 9. ff. b. t.* Ille ex fructibus tantum percipit, quantum ad victum, indigentiam & usum quotidianum sibi suisque sufficit. *§. 1. Inst. de us. & hab. l. 12. §. 1. & tot. tit. ff. eod.* Quid quæris? Utitur ille. *l. 2. ff. eod. tit.* Hic defruitur. *l. 7. pr. l. 9. pr. ff. b. t.* Libere hic in fundo commorari potest, eumque colere. *d. l. 7. §. ult. ff. eod.* Illi haec tenus morari licet, ne domino fundi sit molestus, aut iis, qui opus faciunt, impedimento. *§. 1. Inst. de us. & hab. l. 11. ff. eod. usuaris* per se uti debet. *d. §. 1. 2. & 3. Inst. de us. & hab. l. 11. ff. eod.* Huic permittitur rem utendam fruendam alteri locare, vendere, gratissime concedere. *d. §. 1. Inst. l. 11. ff. de us. & hab. l. 12. §. 2. l. 38. l. 39. l. 40. l. 67. ff. b. t. sup. sect. 4. §. 11. & 12.* Modica ad usufructuarium rei refectio pertinet, aliaque onera subire cogitur. *l. 7. §. 2. l. 27. §. 3. l. 52. ff. eod.* Illi nullum onus incumbit, nisi cum omnes lucratur fructus, quo casu impensas reparationis, ac caetera onera instar usufructuarii ferre debet. Si vero ad proprietarium fructus redeunt, hunc sequuntur onera: si ad utrumque, pro rata dividuntur. *l. 18. ff. de us. & hab. Fruentis* usus inest: *Usui* fructus decit. *l. 14. §. 1. ff. eod. Frui* pro parte possumus. *Uti* pro parte non possumus. *l. 5. ff. b. t. l. 19. ff. de us. & hab. Fruentarii*, quibus conjunctionem usufructus est relictus, gaudent jure accrescendi. *tot. tit. ff. de usufr. ad cresc. usuaris* non item. Quia nec conjunctionem recipit usus, nec divisionem. *d. l. 19. ff. de us. & hab.*

S E C T I O VII.

Superest, ut doceamus, quemadmodum extinguatur usufructus. Etenim ne eo semper abscedente in universum inutilis esset futura proprietatis, aequum bonum visum fuit certis modis interire usufructum, & ad proprietatem regredi. *§. 1. Instit. b. t. l. 3. §. 1. ante ult. ff. eod.* idque vel ex persona fructuarii, vel ex confusione usufructus cum proprietate, vel ex ipsa re. Hoc quo facilius sciri possit atque accipi, paulo altius summa repetetur.

I. Finitur ergo morte ejus, cui constitutus est usufructus. *§. 3. Inst. b. t. l. 3. §. 3. ff. Quib. mod. usufr. amitt.* nam simul ac fato defunctus fuerit fructuarius, statim proprietatis dominus plenam in re potestatem nanciscitur. *§. ult. Inst. b. t.* quia personale jus est, quod cohaeret personae, & cum eadem expirat. *d. l. 3. §. 3. ff. Quib. mod. usufr. amitt. l. 3. pr. Cod. h. t. l. 8. §. 3. ff. de liberat. leg. l. 13. ff. solut. matrim.* Hinc inutiliter legatur, vel alio modo constituitur Titio, cum morietur, usufructus, quia in tempus confertur, quo definire incipit. *l. 51. ff. b. t. l. 5. ff. de us. & usufr. leg.*

II. Quemadmodum mors, sic & capitis deminutio usumfructum proprietati reddit. §. ult. *Inst. h. t. l. 1. l. 3. ff. Quib. mod. usufr. amitt.* quia morti comparatur. §. 1. *Inst. Quib. mod. I. P. P. solv.* nam qui legibus pelluntur, cogunturque solum vertere, ac privantur libertate mortuorum loco habentur, dicunturque interire. l. 1. §. 8. *ff. de Bon. poss. conir. tab. l. 63. §. 10. ff. pro soc. l. 209. ff. de R. J.* unde vulgo *mors civilis* appellari solet. Olim quacun- que capitis minutione tollebatur jus utendi fruendi. testis est *Paulus lib. 3. sent. tit. 6. versic. capitis. l. 1. pr. & §. 1. ff. Quib. mod. usufr. amitt. l. 29. ff. de us. & usufr. leg. arg. l. 3. ff. de cap. min. l. 16. §. 2. Cod. h. t.* Sed cum durum videbatur legiflatorei sacratissimo ea status permutatione, quae salva contingebat civitate, usumfructum perire, sancivit eum tantummodo redire ad proprietatem, si usufructuarius vel maximam capitis deminutionem passus fuerit, vel mediam. d. l. 16. §. 2. *Cod. h. t. §. 3. Inst. eod.*

III. Caeterum ita demum mutatione status amittitur usufructus, si jam constitutus sit, & fructuario acquisitus. Nam si quis, cui libertas, vel civitas Romana fuerat adempta, ante aditam hereditatem, vel diem cedentem in pristinum statum fuerit restitutus, nihil nocet ei capitis minutio, quo minus utendi fruendi juris compos fiat. l. 1. §. 1. *ff. Quib. mod. usufr. amitt.*

IV. Diximus morte finiri usumfructum, & deminutione capitis, per quam vel libertas eripitur, vel civitas. Sed hoc non est perpetuum. Nam si servo filiove familiarum relictus sit usufructus, domino vel patre super- stite, licet servus vel filiusfamilias rebus humanis fuerit exemptus, vel alia quacunque ratione usumfructum amiserit, non interrumpitur jus utendi fruendi, utpote per eos domino vel patri quaesitum. l. 6. §. 2. & 3. *ff. h. t.* Sed in servo quidem persona domini respicitur, ut cum eo & oriatur usufructus, & occidat: in filio autem, quasi duplici constituto usufructu, utriusque & filii & patris persona spectatur, adeo ut neque patri noceat casus filii, neque filio casus patris. l. ult. *Cod. h. t.*

V. Eleganter quaeritur, si testator Titio & heredi legaverit usumfructum, an utile sit legatum, & quando extinguatur, cum heredis appellatio non solum ad proximum referatur heredem, verum etiam ad ulteriorus l. 65. l. 170. *ff. de verbor. signif.* & sic fieri possit, ne unquam usufructus ad proprietatem recurrat, sed semper apud heredes permaneat? Et placet plerisque firmum esse legatum, l. 5. *pr. ff. Quib. mod. usufr. amitt.* usumque fructum finiri, si quid humanitus primo heredi contigerit, vel aliis legitimis modis ad eum usufructus desierit pertinere: quod quidem & mihi videtur *arg. l. 14. Cod. h. t.* siquidem in re, quae sui natura ad heredes non transit, heredis signifi- catione proximum tantum contineri heredem, nec ad posteriores extendi, verius

verius est. Et hoc casu duo sunt quodammodo ususfructus. Nam mortuo fructuario, novus quasi constituitur heredi.

VI. Quae cum ita sint, non immerito quaesitum est, an collegio, civitati, aliisque universitatibus relictus ususfructus consistat, & quousque in eo sint tuendae. Nam cum in collegio parvi referat, utrum maneat omnes collegae iidem, an cuncti fuerint immutati. *l. 17. §. 2. ff. Quod cuij. univers. nom. & ex responsio Alfeni lib. 6. Digestorum* populus idem cum maxime putetur, qui abhinc centum annis fuissent, etiamsi ex illis nemo nunc viveret, idemque in caeteris rebus eveniat, ut nullis non partibus commutatis eadem res esse existimetur; *l. 76. ff. de jud.* Periculum videbatur esse, ne perpetuus fieret ususfructus, quia neque morte, neque facile minutione capitis periturus est, qua ratione proprietas inutilis foret semper recedente usufructu? Sed Gajus *lib. 17. ad edictum provinciale, & lib. 3. de legatis ad edictum Praetoris* scribit constare legatum, usumque fructum extingui centum annorum spatio, quia is finis est vitae longaevi hominis. *l. 56. ff. h. t. & l. 8. ff. de us. & usufr. leg.* nisi interea temporis aut collegium fuerit dissolutum, aut civitas inducto aratro everfa, quo casu mori videtur, usumque fructum habere desinit. *l. 21. ff. Quib. mod. Usufr. amitt.*

VII. Praeterea non utendo intercidere usumfructum tam pro parte, quam pro indiviso certi est ac explorati juris. *§. 3. Inst. h. t. l. 25. ff. Quib. mod. usufr. amitt. l. 5. ff. h. t.* Si neque per se fructuarius utatur fruatur, neque ejus nomine alius, puta qui emit, vel cui donatus est. *l. 38. ff. eod.* Plane iis quoque non utentibus illud interest: utrum emptor non utatur, an donatarius. Priori casu retinetur ususfructus, quia qui pretium accipit, non minus habere videtur, quam qui ipsa re utitur fruitur. *d. l. 38. l. 39. ff. eod. tit.* posteriori extinguitur, quia neque alius utitur ejus loco, neque ipse ullam rem habet, per quam uti frui intelligi potest. *l. 40. ff. eod.*

VIII. Atque ita quidem olim tollebatur rei mobilis ususfructus anno, immobilis biennio, ut discimus ex *Pauli lib. 3. sent. tit. 6. l. 16. pr. Cod. h. t. l. 13. Cod. de serv. & aq.* Sed Caesar Justinianus humanitatis ratione ductus, non passus est hujusmodi brevi ac compendioso interitu usumfructum deleri, constituitque ut exemplo caeterarum usucapionum, quibus & ipse longius tempus praescripsit *pr. Inst. de Usucap. l. un. Cod. de usucap. transf.* rerum mobilium ususfructus per triennium, soli per decennium inter praesentes, viginti annos inter absentes non utendo pereat. *d. l. 16. §. 1. Cod. h. t. l. 13. Cod. de Serv. & aq.* Neque enim existimandum est

Augustum legislatorem in d. l. 13. cod. de serv. & aq. rei mobilis perinde, atque soli usufructui decennii vel annorum viginti spatium dedisse: quia ibi in primis disputat de servitutibus, easque usufructui comparat, quae cum soli rebus tantum sint annexae, non potuit eas cum alio usufructu conferre, quam qui in rebus soli consisteret.

IX. Illud sane quaestionis est, utrum usufructuarius male utendo, seu non utendo per modum utendi fruendi jure privetur? Sunt qui putent non extinguere usufructum male utendo, cum fructuarius ad id quod interest, restitutionemque damni ex cautione domino proprietatis teneatur. l. 1. & 101. tit. ff. Usufr. Quem. cav. Alii e diverso opinantur usufructum nulla interposita mora interire, si fructuarius male fuerit usus, praefati re fructuaria secus uti, nihil aliud esse, quam eam consumere & perdere. Alii ferunt, non ante fructuarium non utendo ad modum jure suo cadere, quam si per legitimum tempus ad amissionem constitutum male fuerit usus, causati idem haberi non uti, vel non debito modo uti. Quae sententia vera est, & confirmatur per l. 1. §. 5. & 6. ff. usufr. Quem. Cav. l. 27. pr. ff. de noxal. act. arg. l. 10. §. 1. ff. Quib. mod. serv. amitt. Quin & Imp. Justinianum idem voluisse dubium non est. Tribonianus certe scribit in §. 3. Inst. h. t. finiri usufructum non utendo per modum & tempus. Sensus est: Usufructum amitti non utendo per modum, non tamen statim amitti male utendo, sed amitti non utendo ad modum per tempus jure definitum. Damnum, quod interim passus est proprietatis dominus, repetet a fructuario vel per actionem ex stipulatu de re boni viri arbitrio utenda l. 1. & passim 101. tit. Usufr. Quem. cav. vel ex L. Aquilia. l. 13. §. 2. l. 15. §. 3. ff. h. t.

X. Item confusione & consolidatione, usufructus finitur, si domino proprietatis cedatur ab usufructuario, vel contra, si usufructuarius rei proprietatem adipiscatur. §. 3. Inst. h. t. l. 4. ff. Usufr. Quem. cav. Siquidem cum rei & proprietatis, & usufructus confunduntur, live in unam & eandem personam concurrunt (unde etiam confusio dicitur. d. l. 4. ff. Usufr. Quem. Cav. l. 1. ff. Quem serv. amitt.) Usufructus extinguatur necesse est: quia, ut diximus, nemini res sua servit. l. 5. pr. ff. si usufr. pet. l. 26. ff. de serv. praed. Urb. l. 10. ff. comm. praed. Consolidatio autem haec species conjunctionis usufructus cum proprietate vocatur. §. 3. Inst. h. t. l. 3. §. ult. l. 6. pr. ff. de usufr. accresc., quia tum fit solidum jus, solida proprietatis, & non ut ante, nuda, sed plena. l. 9. §. ult. ff. de aq. & aq. plu. arc. l. 26. in fin. pr. ff. de usufr. leg. l. 35. ff. de bon. libert.

XI. Nec non si fructuarius jus suum extraneo, hoc est, ei, qui proprietatem non habebat, in jure ad sellam Praetoris cessisset, usufructus proprietario

prietario acquirebatur. *l. 66. ff. de jur. dot.* Cessio erat vetus, solenne, ac legitimum alienationis genus, quae fiebat per tres personas in jure cedentes, vindicantes, addicentes. Cedit enim dominus: vindicat is, cui ceditur: addicit Praetor. *Ulp. in fragm. tit. 11. §. 19.* Hac cessione id agebatur, ut omne omnino jus, quod habebat cedens, a se juxta naturam illius translationis discederet, & transfret in vindicantem, si posset, alioquin in eum, in quem jure poterat. Cum igitur sic facta in jure cessione omne jus a cedente fructuario penitus abiret, nec in extraneum, cui cessus erat usufructus transferri posset, utpote quod ratio juris non pateretur. *d. l. 66. ff. de jur. dot.* quia quod inter duos cedentem scilicet: & vindicantem actum erat, non poterat nocere proprietatis domino, ad quem, si pertinere ad usufructuarium desineret usufructus reversurus erat; inde necessario sequebatur, ut occideret Usufructus, & ad proprietatem recurreret. *d. l. 66.* Id juris fuit tempore Pandectes.

XII. Hodie ex jure novo differentiis inter dominos ex jure Quiritium, & Bonitarios sublatis a Flavio Justiniano in *l. un. Cod. de nud. jur. Quir. toll.* atque per consequens sublato discrimine inter cessionem in jure, & nudam traditionem, fructuarius cedendo extraneo usumfructum, neque in eum transfert, neque ipse utendi fruendi jus amittit, sed remanet in suo loco usufructus, donec legitimis modis intereat, & jungatur cum proprietate: idque est, quod dedit sacratissimus Princeps in §. 3. *Inst. h. t.* Scribens: *Cedendo extraneo nihil agitur*, hoc est, nulli inde vel lucrum, vel damnum accedit. Sic ista phrasia *nihil agi*, aut *fieri* in jure saepe idem valet, quod *nullius esse momenti. arg. l. 23. §. 3. 4. & §. ff. h. t. l. 2. ff. de pignor. act. pr. Inst. Qui & ex quib. caus. man.*

XIII. Eo amplius rei fructuariae interitu, & suo quasi fato intercidere usumfructum, in dubium vocari non potest. Est enim jus in corpore, quo sublato, & ipsum tolli necesse est. *pr. Inst. h. t. l. 2. ff. eod.* quia nihil amplius superest, quo uti frui potest usufructuarius, cum & ipsum dominium proprietatisque eo casu amittatur. *l. 23. ff. Quib. mod. usufr. amitt.*

XIV. Sed & rei mutatione, quando ita vel ampliata est, vel minuta, ut in aliam speciem & nomen transferit; deletur usufructus. *l. 5. §. 2. & 3. l. 10. l. 12. ff. Quib. mod. Usufr. amit.* pristina enim forma & facie plane immutata desit id esse, quod antefuit, perindeque habetur, ac si in totum res esset sublata; & ex nomine tanquam ex posteriori formam rei & substantiam intelligimus.

XV. Hinc aedium usufructu legato, si incendio fuerint consumptae, vel vitio suo corruerint, extinguitur usufructus, neque areae debetur, neque

cementorum : non enim areae ususfructus, cementorumve, sed aedium erat constitutus. §. 3. *inst. h. t. l. 5 §. 2 ff. Quib. mod. usufr. amitt.* Contra areae Ususfructu relicto, si testator in ea aedificium posuerit, interit ususfructus, quia area amplius non est, nec nominatur. *l. 5. §. 3. ff. eod.*

XVI. Si ager, cujus ususfructus alicui erat relicto, flumine vel mari inundatus fuerit, ut stagnum jam sit, aut palus, tollitur ususfructus. *l. 10. §. 3. l. 23. ff. Quib. mod. usufr. amitt.* E contrario si stagni ususfructus fuerit legatus, & exaruerit sic, ut ager sit factus, finitur ususfructus, quia & res mutata est, & aliud nomen invenit. *l. 10. §. 4. ff. eod.*

XVII. Proinde & si histrionis usumfructum testator reliquerit, & eum transtulerit ad aliud ministerium extinctum esse usumfructum *Ulpianus lib. 17. ad Sabinum* refert. quae sententia non est sine ratione. Quia histrio & esse desit, & appellari. *l. 12. §. 1. ff. Quib. mod. usufr. amitt.* Eadem ratione pecoris usufructu legato, eoque demortuo & caro, & corium proprietario cedit. *l. 30. ff. eod.* Similiter gregis relicto usufructu, si usque eo numerus ovium decreverit, ut grex non intelligatur, una cum nomine gregis usufructus perit. *l. ult. ff. eod. tit.*

XVIII. Idem juris est, si cui quadrigae ususfructus fuerit relicto, licet vel unus ex equis decesserit. *l. 10. §. 8. ff. Quib. mod. usufr. amitt.* sed plurimum interest, utrum quatuor equorum, an quadrigae legetur ususfructus. Hoc casu uno defuncto supererit ususfructus in residuis: illo non remanebit, quia quadriga amplius dici nequit, nisi alius ante diem legati cedentem fuerit substitutus. *d. l. 10. §. 8. l. 11. ff. eod.*

XIX. Aliud tamen dicendum erit, si res priorem speciem non profusus amittat, & vetus nomen retineat, etiam si valde fuerit commutata. Sic fundi usufructu legato, si villa sit diruta, placet usumfructum non extinguere, quia nihilominus nomen fundi manet, cujus villa tantum accessio est, quae causam principalem sequi, non mutare solet; ideoque & solo, in quo posita fuit villa, utetur fructuarius. *l. 8. 9. & 10. pr. ff. Quib. mod. usufr. amitt.* Insulae quoque usufructu constituto, quamdiu quaelibet pars ejus homogenea superest, ut nomen, ita & totius soli usufructus retinetur. *l. 53. ff. h. t.*

XX. Haec de vero & naturali usufructu dicta esse intelligantur. Nam in stipulatione de reddendo Usufructu earum rerum, quae ipso consumuntur usu, duo soli casus interponuntur, mortis & maximae mediaeque capitis diminutionis: quia harum usus aliter, quam his casibus, amitti non potest. §. 2. *Instit. h. t. l. 6. l. 7. l. 9. l. 10. pr. ff. de usufr. ear. rer. l. 7. §. 1. ff. usufr. Quem. cau.* siquidem cum & proprietates rerum in quasi usufructu transferatur

ratur in legatarium, & ipse pro arbitrato suo iis possit uti, promittatque se non easdem, quas accepit, sed incertas, sed alias ejusdem generis, aut aestimationem earum, restitutum. l. 7. ff. de usufr. ear. rer. quis tam rudis, tam imperitus, tam legum Romanarum hospes, cui lateat neque non utendo, neque interitu, neque rerum mutatione fictum usumfructum extinguere? Hoc amplius quasi ususfructus personam potius, quam rem intueri videtur; homines autem aut morte, aut permutatione status interire, vel iis, qui parum versati sunt in jure, cognitum satis est, atque exploratum per l. 63. §. 10. ff. pro soc.

XXI. Denique si sub conditione Titio relictus sit ususfructus, & heres penes quem medio tempore esse debet, cum alteri legaverit, impleta conditione Legati, Titii ususfructus ab herede relictus expirat. l. 18. ff. Quib. mod. Usufr. amitt. Sic legato usufructu ad certam diem, vel conditionem, si aut dies venerit, aut extiterit conditio, tollitur jus utendi fruendi. l. 5. l. 22. Cod. h. t.

XXII. Quid si Maevio constitutus sit Ususfructus, donec Sempronius decesserit? tamdiu utetur fructur Maevius rebus in usumfructum deductis, quoad vixerit sempronius, nisi ipse forsitan ante sempronii mortem hujus lucis usuram amiserit: tum enim obitu Maevii extingui Usumfructum, nec ad posteros transmitti, certo certius est. d. l. 12. Cod. h. t. l. 3. pr. Cod. cod.

XXIII. Quum finitus sit ususfructus, ad proprietatem, unde discesserat, velut post longam peregrinationem ad patrias sedes revertitur, atque ex eo tempore nudae proprietatis domino plenum in re jus, plenum acquiritur dominium. §. ult. Inst. h. t. nisi idem ususfructus duobus pluribusve conjunctim fuerit relictus, quo casu non statim cum proprietate conjungitur, verum pars deficientis fructuarii caeteris accrescit jure conjunctionis etiam post Usumfructum quaesitum, usque dum omnes eum amiserint. l. 1. pr. l. 3. & tot. tit. ff. de Usuf. accresc. Sed dissertationem de jure accrescendi, prorsus rem magni & animi & operis (est enim ampla satis, perplexa, ac per totum se res jus diffusa, quam persequi longa magis est, quam benigna materies, peculiaremque tractatum desiderat) opportuniore loco atque tempore reservabimus, cum & majus otium erit, & indies longius, discendo, exercendoque nos procefferimus.

Poenae oblationem l. Julia non potest capere, sed relegatio.

E C O

F I N I S

C O R O L L A R I A.

I.

Summus magistratus legibus est adstrictus, sive de naturalibus quaeramus, sive de civilibus. l. Digna vox. 4. Cod. dell.

II.

Venditor cogitur praecise rem venditam tradere, nec absolvitur solvendo id, quod interest, si potestatem habeat tradendi. Quoniam

III.

Periculum & commodum rei venditae a contracta & perfecta emptione & venditione emptorem sequitur. fac. l. 10. ff. de R. J.

IV.

Conductor regulariter levem duntaxat culpam, non etiam levissimam praestat.

V.

Filio impuberi exheredato, quem in potestate parens habet, recte testamento tutorem dare potest.

VI.

Hodie ex Constitutione M. Antoni Philosophi omnes adolescentes curatores accipiunt, non redditis causis.

VII.

Patruo vel avunculo (liberis, parentibus, fratribus, & sororibus destituto) succedunt fratrum, ac sororum liberi in stirpes jure repraesentationis. Nov. 118. cap. 3.

VIII.

Poena adulterii ex l. Julia non fuit capitalis, sed relegatio, aut deportatio.

F I N I S.



ORNATISSIMO CONSULTISSIMOQUE
VIRO JUVENI

D. JOANNI GREVEN,

*Cum celeberrimo Jctorum ordini ad-
scriberetur.*



Nymphæ, Pierides Nymphæ, devotaque Pindo
Numina, Castalides tecta subite Dæ.
Inspirate meos jucundo murmure cantus,
Dum cultus referam, quos mihi dicit amor.
Turgida non altis panget suffulta cothurnis;
Sed tenues solvet rustica musa modos.
Hoc quoque poscit amor, prisca candoris & ignes
Non jactatus honos, vanaque verba juvant.
Phæbi delictum GRÆVI, sanctæque voluptas,
Palladis, Aonii gloria prima jugi.
Quem pietas, quem grata fides, & candida virtus
Perpetua junxit religione mihi.
Noster amor GRÆVI communia sacra fuerunt
Tecum musarum, sim quoque vester amor.
Aonidum tecum toties spatatus in hortis.
Miscuimus blandis serâ quæque jocis.
Carus Apollineo monti, carusque Camœnis,
Carior ante alios tu mihi solus eris.
Obveniunt nostris quanta argumenta Camœnis,
Quæ nomen possent ferre sub astra tuum.

Ingenii.

Ingenii vires, doctæ facundia linguæ
Materies possent carminis esse mei.
Dum tua Romanas spirant præcordia leges,
Publica terrigenis reddita jura doces.
Sed mea pleetra tuis non respondentia factis
Rauca silent nec te iudice digna canunt:
Destituitque suum Themis indignata poetam
Somnia Phæbeus mons mihi docta negat.
Pulchrius his aliquid Batavus meditetur Homerus
Gloria cum vatum pulchrius ibit ovans.
Arripiantque Chelyn neglecto culmine Pindi
Pierides, Phæbus pollice pulset ebur.
Laurigeri ducant Heroïca carmina vates,
Carmine non poteris nempe minore coli.
Paucis summa canam, finemque imponere Musis,
Et me parva jubet solvere vota Themis.
Tu vivas felix patriæque, Deoque, tuisque,
Sidere felici prospera cuncta fluant.
Quo te fata trahant, nec sis oblitus amorum
Nostrorum, si quid carmina nostra valent.

A. D. PLOOS VAN AMSTEL.

